

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2020-12-16

Närvarande: F.d. justitierådet Ella Nyström samt justitieråden
Per Classon och Stefan Johansson

Utökade kontroll- och stödmöjligheter avseende skyddstillsynsdömda

Enligt en lagrådsremiss den 3 december 2020 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i rättegångsbalken.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Johanna Gustafsson.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

26 kap. 17 §

Paragrafen innehåller bestämmelser som ger Kriminalvården möjlighet att besluta om elektronisk övervakning för att kontrollera att en föreskrift enligt 16 § följs. Denna möjlighet infördes så sent som den 1 juli 2020. Enligt den gällande lydelsen får elektronisk övervakning beslutas avseende den som står under övervakning efter att ha villkorligt frigivits från ett fängelsestraff, om det är särskilt angeläget för att minska risken för att den övervakade begår nya brott.

När regeln i 17 § infördes framhölls i förarbetena att elektronisk övervakning är en ingripande åtgärd för den enskilde. Det uttalades att möjligheten bör användas restriktivt och bara i de fall det är särskilt angeläget för att minska risken för återfall i brott. Med att behovet av kontroll ska vara särskilt angeläget avses att det finns en hög risk för återfall i brott eller att risken avser återfall i allvarlig brottslighet. (Se prop. 2018/19:77 s. 39 och 63.)

I lagrådsremissen föreslås att möjligheten att med elektronisk övervakning kontrollera att en föreskrift följs ska utvidgas, på så sätt att det ska vara tillräckligt att det behövs för att minska risken att den övervakade begår nya brott eller för att på annat sätt underlätta hans eller hennes anpassning i samhället. Förslaget innebär att förutsättningarna för att besluta om elektronisk övervakning kommer att överensstämma med vad som gäller för att ge den dömde särskilda föreskrifter. Därutöver föreslås att 16 och 17 §§ ska vara tillämpliga även på den som har dömts till skyddstillsyn (28 kap. 6 §).

Som Lagrådet framhållit i tidigare ärenden bör frågan om en lagändring behöver justeras som regel behandlas genom att lagstiftaren, när viss erfarenhet har vunnits av den nya lagstiftningen, analyserar hur lagen har tillämpats och överväger vilka ytterligare ändringar som eventuellt behöver göras (se Lagrådets yttrande 2020-08-25 avseende lagrådsremissen Omständigheter som särskilt ska beaktas som skäl för livstids fängelse för mord). Detta gäller särskilt när det som i det nu aktuella fallet nyligen har införts en för den enskilde ingripande åtgärd inom ramen för påföljdssystemet.

Såvitt framkommit finns det ännu inga erfarenheter från tillämpningen av den nyligen införda regleringen. Enligt Lagrådets mening saknas därmed underlag beträffande såväl behovet som ändamålsenligheten av den föreslagna ändringen rörande förutsättningarna för när elektronisk övervakning ska kunna beslutas för att kontrollera att en föreskrift enligt 16 § följs.

För det fall förslaget ändå genomförs har Lagrådet följande synpunkter på lagtextens utformning. Som angetts ovan innebär förslaget att förutsättningarna för att besluta om elektronisk övervakning ska överensstämma med förutsättningarna för att enligt 16 § besluta om särskilda föreskrifter. Det saknas då anledning att i 17 § upprepa dessa förutsättningar. Lagrådet föreslår därför att 17 § första stycket får följande lydelse.

Om det behövs för att kontrollera att en föreskrift enligt 16 § följs får Kriminalvården besluta om elektronisk övervakning.

28 kap. 9 §

I paragrafen finns regler om undanröjande av skyddstillsyn. Beträffande fall då det inte finns tillräckliga skäl att undanröja skyddstillsynen föreslås att det ska göras ett tillägg som innebär

att rätten inte ska kunna besluta om elektronisk övervakning som en alternativ åtgärd.

Förslaget vilar på bedömningen att det endast är Kriminalvården som ska kunna besluta om elektronisk övervakning för att kontrollera särskilda föreskrifter som ges inom ramen för en skyddstillsyn. Som skäl anförs att det inför ett sådant ställningstagande kan finnas behov av utredning, om t.ex. den dömdes hemförhållanden och hur hemma- varande barn och andra anhöriga skulle kunna påverkas av beslutet, samt att det kan behöva göras överväganden avseende säkerheten för Kriminalvårdens personal i samband med hembesök. Det anförs att det skulle krävas stora resurser att regelmässigt göra sådana överväganden.

Lagrådet anser att de anförda skälen kan ha visst fog för sig vad avser situationer i allmänhet då rätten har att bestämma påföljd för ett brott. När det gäller de förhållandevis få fallen som rör undan- röjande av en dom på skyddstillsyn framstår det emellertid som en brist att rätten ska ha färre möjligheter än Kriminalvården vid prövning av frågor av detta slag. Vidare torde det i dessa situationer finnas goda möjligheter att för rätten presentera utredning som är tillräcklig för att bedöma om det finns anledning och är lämpligt att besluta om elektronisk övervakning. Lagrådet anser därför att denna fråga bör bli föremål för ytterligare överväganden under den fortsatta beredningen.

Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.